

Fogalomtár a Közgazdaságtan I.: Mikroökonómia c. tankönyvhöz

Szerzők:

Nagy Benedek (Szegedi Tudományegyetem)

Nada Trivić (Szabadkai Egyetem)

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

A fogalomtár célja, hogy a tananyagban szereplő kulcsfogalmak meghatározásait egy helyen tartalmazza, mintegy gyors referenciaként a hallgatók számára. A fogalmak akár előzetes (az adott lecke részletes megismerése előtti) megtanulása nagyban segíti a megértést és hasznosulást. A fogalomtár három nyelvű, így a hallgatók a kulcskifejezések angol és szerb nyelvű megfelelőit is megismerik.

A fogalomtárat érdemes az órai anyag átnézése, megtanulása előtt megtanulni, hiszen a bonyolultabb összefüggések ezekre az alapfogalmakra építenek, ezek előzetes ismeretét feltételezik.

1. fejezet

Szűkösség: amikor valamilyen dologból kevesebb áll rendelkezésre, mint amennyire az adott körülmények között szükség van.	scarcity	Оскудица, несташица
Szabad javak: amelyekből az adott körülmények között nincs szűkösség; több van belőlük, mint amennyire szükség van éppen	free goods	Слободна добра
Termelési tényezők: (más néven erőforrások vagy inputok): munka, tőke, természeti tényezők és a vállalkozói képességek	factors of production	Фактори производње
Ceteris Paribus: „minden egyéb változatlansága mellett”, azaz <i>egyetlen</i> tényezőt változtatunk csak meg, és megnézzük, ennek milyen hatása lesz.		Поред свега што се не мења
Kereslet: megmutatja, hogy a fogyasztó a termék <i>különböző árai</i> esetén – ceteris paribus – <i>mennyit</i> kívánna vásárolni a termékből	demand	Тражња
Kínálat: megmutatja, hogy a termelő a termék <i>különböző árai</i> esetén – ceteris paribus – <i>mennyit</i> kívánna termelni a termékből	supply	Понуда
Piaci mechanizmus: ahol a termék árának mozgása teremti meg valamilyen szűkös jószág keresletének és kínálatának az egyenlőségét	market mechanism	Тржишни механизам

2. fejezet

Közömbösségi görbe: azoknak a jószágkosaraknak az összessége, melyek bármelyikének választása a fogyasztó számára <i>egy adott, egyforma szintű</i> hasznosságot jelentene.	indifference curve	Крива индиферентности
Helyettesítési Ráta (RS): megmutatja, hogy a fogyasztó egy közömbösségi görbéjének <i>egy tetszőleges pontjában</i> – változatlan hasznossági szint mellett – milyen arányban hajlandó elcserélni egymással a két terméket	Rate of Substitution	Стопа супституције
Helyettesítési Határráta (MRS): megmutatja, hogy a fogyasztó egy közömbösségi görbéjén levő <i>két tetszőleges jószágkosár között</i> – változatlan hasznossági szint mellett – milyen arányban hajlandó elcserélni egymással a két terméket	Marginal Rate of Substitution	Гранична стопа супституције
Határhaszon (MU): megmutatja, hogyan változik a fogyasztó által elért hasznossági szint, ha eggyel növeli a termék elfogyasztott mennyiségét	Marginal Utility	Маргинална (гранична) корисност
Költségvetési egyenes: megmutatja, hogy a fogyasztó teljes jövedelme maradéktalan elköltésével mely jószágkosarakat tudná megvenni	budget line/constraint	Буџетска линија

3. fejezet

Optimális választás: az a jószágkosár, amely a fogyasztó költségvetési egyenesének és a legmagasabban fekvő még elérhető közömbösségi görbéjének érintési pontjában van; ahol a két termék helyettesítési határátája megegyezik a termékek arányával	optimal choice	Оптимални избор
Normál jószág: a <i>jövedelem növekedésével</i> – ceteris paribus – a fogyasztó <i>többet</i> akar belőle vásárolni. (ellentéte: Inferior)	normal goods	Нормална добра
Inferior jószág: alsóbbrendű jószág, a <i>jövedelem növekedésével</i> – ceteris paribus – a fogyasztó <i>kevésbé</i> kíván vásárolni belőle	inferior goods	Инфериорна добра
Közönséges jószág: a termék <i>árának</i> ceteris paribus <i>emelkedésével</i> a fogyasztó <i>kevésbé</i> akar venni a termékből. (ellentéte: Giffen)	ordinary goods	Обична добра
Giffen jószág: a termék <i>árának</i> ceteris paribus <i>növekedésével</i> a fogyasztó <i>növeli</i> a vásárolni kívánt mennyiséget	Giffen goods	Гифеново добро
Keresleti ár: amennyit a fogyasztó a termék egy adott mennyiségéért legfőljebb hajlandó fizetni	reservation price	Цена тражње
Fogyasztói többlet: amennyivel többre értékeli(k) a fogyasztó(k) a termék megvásárolt mennyiségét annál, mint amennyit fizetniük kell érte	consumers surplus	Потрошачки вишак
Árrugalmasság: azt mutatja meg, hogy ceteris paribus a termék árának 1%-os növelése hány százalékkal növeli a vásárolni kívánt mennyiséget	own price elasticity	Ценовна еластичност

4. fejezet

Termelési függvény: megmutatja, hogy különböző mennyiségű termelési tényező felhasználásával mekkora a legnagyobb megtermelhető kibocsátás	production function	Производна функција
Piaci időtáv: az a közgazdasági időtáv, amely alatt a vállalat semelyik termelési tényezőjének felhasznált mennyiségén nem tud változtatni, mindegyik rögzített	very short run	Врло кратак рок
Rövid táv: az a közgazdasági időtáv, amely alatt egy vállalat felhasznált különböző termelési tényezői között rögzített és változtatható mennyiségű egyaránt van	short run	Кратак рок
Hosszú táv: az a közgazdasági időtáv, amely alatt a vállalat által felhasznált valamennyi fajta termelési tényező mennyisége változtatható, semelyik sem rögzített	long run	Дуги рок
Határtermék (hozadék): MP, azt mutatja meg, hogyan változik a kibocsátás, ha ceteris paribus <i>megváltoztatjuk eggyel</i> egy input felhasznált mennyiségét	Marginal Product	Гранични производ
Átlagtermék: valamely termelési tényező <i>egy egységére</i> jutó kibocsátásnagyság	Average Product	Просечан производ

5. fejezet

Költségfüggvények: az output megtermeléséhez szükséges minimális (fix, változó, átlag, határ stb.) költséget rendelik hozzá az output különböző nagyságaihoz. $C = f(Q)$	cost functions	Функције трошкова
fix költség (FC): a rövid távon <i>rögzített mennyiségben</i> felhasznált tényező felhasznált mennyiségének piaci áron vett értéke; nagysága a kibocsátástól független	Fixed Cost	Фиксни трошкови
változó költség (VC): az output megtermeléséhez szükséges <i>változtatható mennyiségű</i> tényezők felhasznált mennyiségének piaci áron vett értéke a kibocsátás függvényében	Variable Cost	Променљиви трошкови
teljes költség (TC): adott termelési szint mellett a fix és a változó költségek összege	Total Cost	Укупни трошкови
határköltség (MC): megmutatja, hogy a kibocsátás egységnyi növelése mennyivel változtatja meg a vállalat teljes költségét	Marginal Cost	Маргинални (гранични) трошкови
átlagköltség (AC): a termelés egy egységére jutó teljes költség, más néven darabköltség vagy egységköltség	Average Cost	Просечни трошкови
teljes bevétel (TR): a vállalat által megtermelt termékmennyiség és az eladási ár szorzata	Total Revenue	Укупан приход
teljes profit (TP): a bevétel és a teljes költség különbsége	Total Profit	Укупан профит

6. fejezet

tökéletesen versenyző iparág: egy olyan iparág, ahol minden vállalat egyforma terméket állít elő, a vállalatok száma nagy, egyenként a vállalatok a piac egészéhez képest kicsik, egyedül nem tudják az árat befolyásolni, ahol nincsenek ki- és belépési korlátok, és az információ költségmentes. A vállalatok számára a határbevétel megegyezik az árral	perfectly competitive industry	Савршено конкурентна индустрија
határbevétel (MR): megmutatja, hogy a kibocsátás egységnyi növelése mennyivel változtatja meg a vállalat bevételét	Marginal Revenue	Маргинални (гранични) приход
Profitmaximalizálás: egy tetszőleges vállalat számára a profit akkor lesz maximális, ha azt a mennyiséget állítja elő, ahol a határköltség és a határbevétel megegyezik. $MR = MC$	profit maximization	Максимизирање профита
fedezeti ár: az az ár, mely a tökéletesen versenyző vállalat számára a profitmaximumban éppen nulla profitot biztosít. Ennél alacsonyabb ár esetén a vállalat csak veszteséggel tud termelni	break-even price	Цена покрића
üzemszüneti ár: az az ár, mely esetén a tökéletesen versenyző vállalat a profitmaximumban éppen a fix költségével megegyező veszteséget ér el. Ennél alacsonyabb ár esetén nem fog termelni	shutdown price	Цене које предузеће омогућава да достигне нулту тачку рентабилитета

8. fejezet

Monopólium: olyan piacforma, amikor egy terméknek csak egyetlen eladója van, a piacra való be- és az onnan kilépés költséges, a vállalat egymaga határozza meg az árat is	monopoly	Монопол
Természetes monopólium: ha egy piacon a költség- és keresleti viszonyok miatt csak egyetlen vállalat van, és többnek nem is érdemes belépnie, még ha szabadon meg is tehetnék	natural monopoly	Природни монопол
Oligopol piac: ha egy terméket csak néhány vállalat állít elő, akik mindegyike egyenként is képes befolyásolni a piacot, és negatív meredekségű keresleti függvényt szembesül	oligopol market	Олигополно тржиште
Holtteher-veszteség: a profitmaximalizáló monopólium a határköltségénél magasabb áron értékesít, így néhány olyan vásárló sem jut hozzá a termékhez, akik pedig többet lennének hajlandóak érte fizetni, mint amennyibe az előállítás kerül. Ez a társadalom jólétét csökkenti, ennek nagysága a holtteher-veszteség	deadweight loss	Чист губитак

9. fejezet

Bérleti díj: a termelési tényező tulajdonosa (háztartás) által a termelési tényező bérbeadásáért a vállalatától kapott pénzösszeg	rent/rental rate	Цена рентирања
Transzferjövedelem: a termelési tényező bérbeadásának alternatív költsége a tulajdonos számára, az az összeg, amelynél kevesebbet az adott tényezőt nem hajlandó bérbe adni	transfer income	Трансфер приход
Gazdasági járadék: a tényező bérbeadásáért kapott bérleti díjnak a transzferjövedelmen felüli része	economic rent	Економска рента
Tényező-határköltség (MFC): megmutatja, hogy az adott inputtényező mennyivel járul hozzá a vállalat összköltségéhez, tökéletesen versenyző inputpiaci szereplő esetén a piac által diktált bérleti díj	Marginal Factor Cost	Фактор граничних трошкова
Határtermék-érték (VMP): megmutatja, hogy az adott inputtényezőnek tulajdonítható többlettermelésnek piaci áron mekkora az értéke, tökéletesen versenyző inputpiaci szereplő esetén az adott inputtényező ennyivel járul hozzá a vállalat bevételeihez	Value of Marginal Product	Вредност граничног производа
Optimális tényező-felhasználás kritériuma: tökéletesen versenyző input- és outputpiaci szereplő akkor használ fel egy tényezőt optimális mennyiségben, ha a tényező-határköltsége egyenlő a határtermék-értékével, azaz $MFC = VMP$	condition for optimal input/factor usage	Услов за оптималну употребу инпут/фактора
Tényezőkeresleti függvény: megmutatja, hogy az adott termelési tényezőtől mekkora bérleti díj mellett mekkora mennyiséget kívánnak bérbe venni	factor demand function	Функција фактора тражње
Tényezőkinálatali függvény: megmutatja, hogy egy termelési tényezőtől mekkora bérleti díj mellett mekkora mennyiséget kínálnak fel bérbeadásra	factor supply function	Функција фактора понуде

10. fejezet

Nominális kamatláb: azt mutatja meg, hogy a pénzünk egy év alatt hány százalékkal lesz több (a bankba téve, vagy befektetve)	nominal interest rate	Нормална каматна стопа
Reál kamatláb: azt mutatja meg, hogy a pénzünk vásárlóértéke egy év alatt hány százalékkal növekszik (bankba téve vagy befektetve)	real rate of interest	Реална каматна стопа
A pénz időértéke: egy adott pénzösszeg nem ugyanannyit ér a jelenben, mint később. Ha bevétel, akkor annál jobb, minél hamarabb kapom meg, ha költség annál jobb, minél később kell kifizetnem	time value of money	Вредност новца посматрано у времену
Diszkontálás: egy jövőbeli összeg jelenbeli értékének meghatározása, jelenérték számítás vagy más néven leszámítolás	discounting	Дисконтовање
Kamatos kamatszámítás: egy jelenbeli összeg jövőbeli értékének meghatározása, jövőérték számítás vagy más néven felkamatolás	compounding	Сложен интересни рачун
Tőkésített érték: egy befektetés hasznos élettartama alatti hozamai jelenértékének összege		Укамаћена вредност
Nettó jelenérték: egy befektetéssel kapcsolatos összes pénzáramlás jelenértékének összege	Net Present Value	Нето садашња вредност

11. fejezet

Alternatív költségek: más néven használdozati költségek. Megmutatják, hogy egy jószág megszerzéséért/megtermeléséért valamilyen másik jószág mekkora mennyiségének megszerzéséről/termeléséről kell lemondani	alternative costs	Алтернативни трошкови
Abszolút előny: egy termék termelésében annak a szereplőnek van abszolút előnye, aki az adott terméket kisebb erőforrás-ráfordítással képes előállítani	absolute advantage	Апсолутна предност
Komparatív előny: két szereplő és két termék esetén az egyes szereplőknek azon termék termelésében van komparatív előnyük a másikkal szemben, amelyekben nagyobb az abszolút előnyük vagy kisebb az abszolút hátrányuk, másképpen: amelyik terméket kisebb alternatív költséggel képesek előállítani	comparative advantage	Компаративна предност
Protekcionista kereskedelempolitika: az állam olyan beavatkozása a külkereskedelemben, melynek célja a hazai termelők védelme, előnyhöz juttatása a külföldi versenytársakkal szemben	protectionist trade policy	Протекционистичка тржишна политика
Kvóta: valamilyen termék országból kivihető, országba behozható vagy megtermelhető mennyiségének szabályozása az állam által	quota	Квота
Vám: az állam által az országhatárt átlépő árukra kivetett adófajta	tariff	Царина

12. fejezet

Externália: egy gazdasági szereplő más piaci szereplőknek költségeket okoz vagy hasznokat szerez, melyeknek nincs piaci ellentételezése	externality	Екстерналија
Társadalmi határhaszon (MSB): megmutatja, hogy a termék mennyiségének egységnyi növekedése a vevőknek és más érintett szereplőknek (tehát a társadalom egészének) összességében mekkora <i>többlethasznot</i> eredményez	Marginal Social Benefit	Маргинална друштвена добит
Társadalmi határköltség (MSC): megmutatja, hogy a termék mennyiségének egységnyi növekedése a vevőknek és más érintett szereplőknek (tehát a társadalom egészének) összességében mekkora <i>többletköltséget</i> eredményez	Marginal Social Cost	Маргинални друштвени трошак
Társadalmi optimum: a terméknek az a mennyisége, amely a társadalom számára ugyanakkora <i>többlethasznot</i> jelent, mint amekkora <i>többletköltséget</i> , vagyis ahol MSB = MSC	Social optimum	Друштвени оптимум
Közjavak: olyan javak, melyek fogyasztásából nem zárhatóak ki a nem fizetők, és amelyből ha valaki fogyaszt, azzal nem csökkenti a többiek számára fogyasztható mennyiséget	public goods	Јавна добра
Magánjavak: olyan javak, melyek fogyasztásából a nem fizetők kizárhatóak, és amelyből az egyes emberek fogyasztása csökkenti a mások számára fogyasztásra megmaradó mennyiséget	private goods	Приватна добра
Potyautas magatartás: ha valamilyen jószág esetében a nem fizetők kizárása költséges, a fogyasztók igyekeznek maximalizálni a fogyasztásból származó hasznot, és minél kevesebbet fizetni a jószágért	free rider effect	Проблем бесплатног коришћења